EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2024 06 05
COM(2024) 231 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

2023 m. mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veiklos Europos Sąjungoje ir programų „Europos horizontas“ ir „Horizontas 2020“ stebėsenos metinė ataskaita

1. PAGRINDINIAI FAKTAI

Šioje ataskaitoje pateikiama nebaigtinė 2023 m. ES pagrindinės mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) veiklos ir programų „Europos horizontas“, „Horizontas 2020“ ir Euratomo mokslinių tyrimų ir mokymo programos stebėsenos apžvalga.

Ji parengta pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 190 straipsnį ir Euratomo sutarties 7 straipsnį kartu su Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/695, kuriuo sukuriama bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Europos horizontas“, 50 straipsniu ir Tarybos reglamento (Euratomas) 2021/765, kuriuo sukuriama Europos atominės energijos bendrijos mokslinių tyrimų ir mokymo programa, 12 straipsniu.

2. POLITINĖS APLINKYBĖS IR POLITIKOS RAIDA

2023 m. teko susidurti su daugybe pasaulinių iššūkių. Dėl klimato kaitos, biologinės įvairovės nykimo, taršos, skaitmeninės transformacijos, grėsmės sveikatai ir visuomenės senėjimo smarkiai išaugo MTI grindžiamų sprendimų paklausa. MTI politikos formavimui įtakos turėjo ir nestabili geopolitinė padėtis, visų pirma Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą.

2.1. Ukrainos ir ES vidaus saugumas

Komisija ir toliau teikė paramą Ukrainai siekdama šių trijų svarbiausių tikslų:

1. remti mokslą ir Ukrainos mokslininkus tiek Ukrainoje, tiek jiems prieglobstį suteikusiose šalyse;
2. paspartinti Ukrainos pastangas integruotis į ES MTI srityje;
3. akcentuoti MTI vaidmenį įgyvendinant su Ukrainos gaivinimu ir atstatymu susijusias politines ir veiklos programas.

Komisijos pasiūlyme dėl reglamento, kuriuo nustatoma Ukrainos priemonė, pateikti svarbūs mokslinių tyrimų infrastruktūros atstatymo orientyrai.

Gruodžio mėn. Kyjive buvo oficialiai atidarytas programos „Europos horizontas“ biuras – jis informuos apie finansavimo galimybes ir padės paraiškų teikėjams. Šis renginys kartu buvo ir 20 mln. EUR vertės iniciatyvos, skirtos Ukrainos proveržio novatoriams remti, politinė veiklos pradžios ceremonija.

Siekiant sustiprinti ES vidaus saugumą, apsaugoti jos gyventojus ir ypatingos svarbos infrastruktūrą nuo kibernetinių ir fizinių grėsmių ir padidinti atsparumą nelaimėms, buvo imtasi šių priemonių:

- ES nustatė savo pirmąją daugiametę Europos integruoto sienų valdymo strateginę politiką 2023–2027 m. laikotarpiui, pagal kurią MTI yra universali priemonių, pavyzdžiui, patikrinimų kertant sieną, rėmimo dalis;
- Europos Parlamentas ir Taryba susitarė dėl naujosios ES narkotikų agentūros, kurios užduotys apima įvairią MTI veiklą, įgaliojimų;
- Komisija paskelbė Komunikatą dėl kovos su galimomis bepiločių orlaivių sistemų keliamomis grėsmėmis, kuriame nustatyta, kaip naudojantis ES finansuojamais moksliniais tyrimais bus sprendžiami su bepiločių orlaivių keliamomis grėsmėmis susiję klausimai;

- Komisijos suorganizuotame saugumo mokslinių tyrimų renginyje daugiau nei 1 000 politikos formuotojų, tyrėjų, saugumo srities specialistų ir pramonės atstovų susitiko aptarti, kaip saugumo tyrimai gali padidinti ES atsparumą;
- buvo priimta 2023–2027 m. Sąjungos saugaus junglumo programa, kurios tikslas – naudojantis MTI veikla, Europos Sąjungoje apsirūpinti kosmoso technologijomis grindžiamo palydovinio ryšio paslaugomis;
- Taryba patvirtino peržiūrėtą ES jūrų saugumo strategiją ir veiksmų planą, kuriame numatyta daug įvairių MTI srities veiksmų, skirtų naujoms grėsmėms saugumui mažinti.

2.2. ES atviras strateginis savarankiškumas, ekonominis saugumas ir tarptautinis bendradarbiavimas

Europos ekonominio saugumo strategijos, kurios orientyras yra pasaulinis požiūris į mokslinius tyrimus ir inovacijas, tikslas yra užtikrinti ES ekonomikos atvirumą ir mokslinių tyrimų saugumą. MTI yra vienas iš svarbiausių aspektų įgyvendinant kiekvieną iš trijų strategijos prioritetų: skatinti, apsaugoti ir megzti partnerystės ryšius.

Skatinti.

Europos ekonominio saugumo strategija skatina konkurencingumą – joje numatyta pagal programą „Europos horizontas“ investuoti į strategines technologijas, kurios yra itin svarbios ekonominiam saugumui, kaip antai pažangieji puslaidininkiai ir kvantinė kompiuterija.

Europos strateginių technologijų platformoje siūloma finansinė parama ypatingos svarbos technologijoms ir ES atsparumui didinti. Komisija taip pat pateikė pasiūlymus dėl Svarbiausiųjų žaliavų akto ir Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės akto, kurie abu skatina intensyviau naudoti MTI srityse, didinsiančiose ES atsparumą.

Apsaugoti.

Labai svarbu didinti mokslinių tyrimų saugumą, kad būtų apsaugotas ES atviras strateginis savarankiškumas, užtikrinant, kad esamos priemonės būtų taikomos sistemingai, ir nustatant bei šalinant likusias spragas. 2023 m. taikytos šios priemonės:

- atliekant programos „Europos horizontas“ projektų saugumo vertinimą patikrinta 118 pasiūlymų (2022 m. – 68), iš kurių 20 saugumo tikrinimo procedūra buvo atlikta bendradarbiaujant su nacionalinio saugumo ekspertais;
- Reglamente dėl programos „Europos horizontas“ numatyta galimybė apriboti dalyvavimą siekiant apsaugoti ES strateginį turtą, interesus, autonomiją ar saugumą (22 straipsnio 5 dalis);
- vadovaudamasi kovos su užsienio šalių kišimusi į mokslinius tyrimus ir inovacijas priemonių rinkiniu, Komisija surengė tarpusavio mokymosi pratybas, susijusias su užsienio šalių kišimusi į mokslinius tyrimus ir inovacijas. Jose dalyvavo 14-os valstybių narių atstovai.

Megzti partnerystės ryšius.

Komisija sustiprino bendradarbiavimą mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje su:

- Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, atnaujinant dvišalį susitarimą dėl mokslinio ir technologinio bendradarbiavimo;
- Lotynų Amerika ir Karibais – per dvišalį regioninį vyresniųjų pareigūnų susitikimą pradėtos rengti naujos strateginės bendradarbiavimo veiksmų gairės;
- Afrikos Sąjunga (AS), įgyvendinant Afrikos Sąjungos ir ES inovacijų darbotvarkę, kuria siekiama pertvarkyti ES ir AS inovacinius pajėgumus, kad būtų tvarių darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo paskatų;
- Indija, ES ir Indijos prekybos ir technologijų taryboje įsteigiant Žaliosios ir švarios energijos darbo grupę;
- Atlanto vandenyno mokslinių tyrimų ir inovacijų aljansu, kuriam taip pat priklauso Norvegija ir Jungtinė Karalystė.

Vadovaudamasi bendru komunikatu „*ES ir Kinija. Strateginė perspektyva*“, Komisija tęsė diskusijas dėl būsimo ES ir Kinijos bendradarbiavimo mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje.

2.3. Žalioji ir skaitmeninė pertvarka

Kova su klimato kaita ir toliau buvo vienas iš svarbiausių 2023 m. prioritetų, kaip matyti iš daugelio su MTI susijusių ES veiksmų, kuriuos vykdant kaupiami baziniai duomenys, reikalingi Europos žaliajam kursui įgyvendinti:

- Komisija paskelbė Žaliojo kurso pramonės planą Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktą ir Europos svarbiausiųjų žaliavų aktą, kuriais siekiama didinti Europos poveikio klimatui neutralizavimo pramonės konkurencingumą ir remti perėjimą prie poveikio klimatui neutralizavimo imantis konkrečių su MTI susijusių veiksmų, pavyzdžiui, dėl vandenilio iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių;
- priimti nauji ES teisės aktai, pavyzdžiui, dėl iniciatyvos „RefuelEU Aviation“, iniciatyvos „FuelEU Maritime“, taip pat Alternatyviųjų degalų infrastruktūros reglamentas;
- sausio mėn. Komisija pristatė naują apdulkintojų politikos kursą, kuriuo siekiama remti apdulkintojų ir jų nykimo priežasčių bei padarinių mokslinius tyrimus;
- liepos mėn. Komisija pateikė pasiūlymą dėl dirvožemio stebėsenos ir atsparumo direktyvos, o lapkričio mėn. – pasiūlymą dėl miškų stebėsenos sistemos Europos miškų atsparumui didinti, kad būtų galima įgyti daugiau žinių apie Europos miškus;
- svarbus ES MTI vaidmuo skatinant sisteminį prisitaikymą prie klimato kaitos pripažįstamas Ataskaitoje dėl ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos įgyvendinimo, pridedamoje prie 2023 m. ES klimato politikos veiksmų pažangos ataskaitos;
- įgyvendinant Europos vėjo energetikos veiksmų planą patobulinta aukcionų struktūra ir su kaina nesusiję kriterijai, kuriais remiamos inovacijos;
- Tinklams skirtame ES veiksmų plane pažymima, kad MTI yra labai svarbūs tam, kad elektros energijos tinklai būtų modernizuojami į išmaniuosius, skaitmenizuojami, stebimi tikruoju laiku, kontroliuojami nuotoliniu būdu ir kibernetiškai saugūs;
- Komunikatas dėl persvarstyto Strateginio energetikos technologijų plano padeda kurti švarias, efektyvias ir ekonomiškai konkurencingas energetikos technologijas, nes užtikrinamas bendradarbiavimas švarios energijos mokslinių tyrimų srityje;
- veiksmai pagal Naująją Europos inovacijų darbotvarkę mažo anglies dioksido pėdsako technologijų, žiedinės ekonomikos ir skaitmeninės pertvarkos srityse padėjo siekti žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos tikslų;

- gruodžio mėn. Komisija priėmė dokumentų rinkinį „viena medžiaga – vienas vertinimas“, kurį sudaro trys pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriais siekiama pagerinti žinių apie chemines medžiagas bazę;
- ES išplėtė inovacijų fondo, kuris yra viena iš pagrindinių ES finansavimo priemonių į Europos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą orientuotiems MTI rezultatams ir nulinio balanso bei novatoriškoms technologijoms diegti, naudojimo sritį ir dydį;
- pateiktas pasiūlymas dėl teisės į remontą ir pradėtos iniciatyvos dėl mikroplastiko, remiantis ES MTI projektų, kuriais siekiama padidinti produktų žiediškumą ir užkirsti kelią taršai mikroplastiku, rezultatais;
- trečiojoje konferencijoje „AgriResearch“ nustatyti būsimi moksliniai tyrimai ir inovacijos žemės ūkio, miškininkystės ir kaimo plėtros srityse;
- pagal iniciatyvą „Food 2030“ gruodžio mėn. surengta konferencija ir paskelbta ataskaita, kurioje išdėstyti MTI grindžiami būdai, kaip pertvarkyti maisto sistemą;
- Komisija priėmė Žuvininkystės ir vandenynų dokumentų rinkinį, įskaitant jūrų veiksmų planą, į kurį įtrauktas skirsnis dėl mokslinių tyrimų ir inovacijų stiprinimo;
- 2023 m. buvo priimtos cheminių medžiagų, statybos ir tekstilės pertvarkos kryptys, kuriose nustatyti konkretūs mokslinių tyrimų veiksmai, kurie sudarytų sąlygas vykdyti žaliąją pertvarką;
- 2023 m. rugsėjo mėn. įsigaliojo Europos lustų aktas, kuriuo siekiama didinti Europos konkurencingumą ir atsparumą vykdant aktyvią mokslinių tyrimų veiklą puslaidininkių technologijų ir prietaikų srityje;
- Komisija priėmė Komunikatą dėl ilgalaikio ES konkurencingumo, kuriame MTI pabrėžiami kaip vienas iš pagrindinių ilgalaikio konkurencingumo veiksnių. Pavyzdžiui, jame siūlomos mokesčių paskatos, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės ir didelio masto projektai, ypač svarbiausiose švarių technologijų, skaitmeninių technologijų ir biotechnologijų srityse.

2.4. Partnerystė su valstybėmis narėmis

Gruodžio mėn. pradžioje iš 613 su MTI susijusių tarpinių reikšmių, kurias valstybės narės turi pasiekti, kad gautų atitinkamas išmokas pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, buvo pasiektos 87 (apie 14 proc.). Valstybėms narėms išmokėta 5,98 mlrd. EUR, t. y. apie 12,5 proc. visos nustatytos paramos moksliniams tyrimams ir inovacijoms (48 mlrd. EUR).

2023 m. Komisijos ir valstybių narių dvišalės diskusijos buvo suaktyvintos rengiant sustiprintus dialogus, kuriais siekiama sukurti konkrečioms šalims pritaikytus metodus.

ES taip pat teikė paramą valstybėms narėms, kad jos patobulintų savo MTI sistemas, suderintai įgyvendindama politikos rėmimo priemonę. Įgyvendinant šią veiklą buvo vykdomi konkretūs Kroatijai, Graikijai ir Rumunijai skirti projektai bei tarpusavio mokymosi pratybos, susijusios su piliečių dalyvavimu, ES mokslinių tyrimų misijomis, prognozavimu, žinių valorizacija ir pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimu.

Siekdama padidinti karjeros mokslinių tyrimų srityje patrauklumą, liepos mėn. Komisija priėmė pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos dėl Europos mokslinių tyrimų, inovacijų ir verslumo talentų pritraukimo ir išlaikymo Europoje sistemos.

Siekiant prižiūrėti naujos Europos mokslinių tyrimų erdvės (EMTE) įgyvendinimą buvo įdiegta stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistema, o lapkričio mėn. paskelbta pirmoji EMTE stebėsenos ES lygmens ataskaita.

Buvo organizuojamos kelios tikslinės informacinės dienos šalyse, kurioms sunkiau sekasi didinti programos „Europos horizontas“ dalyvių skaičių.

Rugpjūčio mėn. Komisija priėmė trečiąją ataskaitą dėl Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros konsorciumo reglamento taikymo. Šis teisės aktas yra tapęs infrastruktūros iniciatyvų teisine priemone.

2.5. Komisijos Jungtinio tyrimų centro įgyvendinami tiesioginiai veiksmai

Jungtinis tyrimų centras (JRC) rėmė daugelį Komisijos iniciatyvų ir vykdė įvairią veiklą:

- įsteigė ES stebėjimo centrą, skirtą miškų naikinimo ir alinimo visame pasaulyje stebėsenai, padėsiantį apsaugoti ir atkurti miškus;
- įsteigė Europos algoritmų skaidrumo centrą, prisidėsiantį prie skaitmeninių paslaugų reglamentavimo;
- prisidėjo rengiant 2023 m. strateginio prognozavimo ataskaitą, kuri grindžiama ataskaita „Mokslas politikai“ dėl socialinių ir ekonominių sprendimų pereinant prie darnesnio vystymosi;
- paskelbė „Migracijos atlasą“, kuriame pateikiami duomenys apie migraciją ir teminis skirsnis apie perkeltuosius asmenis iš Ukrainos Rusijai pradėjus agresijos karą.

3. PROGRAMOS „EUROPOS HORIZONTAS“ IR EURATOMO PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS IR STEBĖSENA

3.1. Programa „Europos horizontas“ 2023 m. Svarbiausi aspektai ir nauji elementai

Kovo mėn. Komisija iš dalies pakeitė programos „Europos horizontas“ 2023–2024 m. pagrindinę darbo programą, kad toliau skatintų MTI, kuriais remiama visuomenės civilinė sauga ir atsinaujinančiųjų išteklių energija, ir maždaug 55 mln. EUR padidino darbo programos biudžetą. Jis dabar sudaro daugiau kaip 13,5 mlrd. EUR.

Komisija įgyvendino naują tinkamumo kriterijų, susijusį su lyčių lygybės planais, ir įsteigė naują ES apdovanojimą lyderiams lyčių lygybės srityje.

Įsitraukimas į programą „Europos horizontas“

2023 m. asocijuotųjų šalių skaičius pasiekė 17. 2024 m. sausio mėn. Jungtinė Karalystė tapo 18-ąja šalimi.

Naujoji Zelandija tapo asocijuotąja šalimi atgaline data nuo 2023 m. sausio 1 d. – tai buvo pirmoji asocijuotoji šalis, esanti už geografinių ES ribų.

ES ir Kanados aukščiausiojo lygio susitikime vadovai paskelbė, kad užbaigtos esminės derybos. Tikimasi, kad susitarimas dėl Kanados prisijungimo prie programos „Europos horizontas“ bus pasirašytas 2024 m. viduryje.

Lapkričio mėn. Komisija patvirtino Bendrąjį susitarimą, dėl kurio suderėjo ES ir Šveicarija ir kuris sudarė sąlygas tiriamosioms deryboms dėl Šveicarijos prisijungimo.

Gegužės mėn. įvykusiame ES ir Korėjos aukščiausiojo lygio susitikime buvo paskelbta apie oficialių derybų dėl Korėjos Respublikos prisijungimo pradžią.

Techninio lygmens diskusijos dėl prisijungimo prie programos „Europos horizontas“ perspektyvų buvo tęsiamos su Japonija ir Singapūru.

3.2. Programos „Europos horizontas“ stebėsenos duomenys

Kvietimai teikti pasiūlymus ir temos

Šaltinis: kvietimų teikti pasiūlymus paso sistemos (CPS) duomenys, gauti 2024 m. sausio 9 d.

Iki 2023 m. pabaigos pagal programos „Europos horizontas“ pagrindines 2021–2022 m. ir 2023–2024 m. darbo programas paskelbti 284 kvietimai teikti pasiūlymus apėmė iš viso 1 581 mokslinių tyrimų temą, kurioms skirtas 25,6 mlrd. EUR biudžetas. Iki 2023 m. pabaigos buvo visapusiškai įvertinta 77 proc. šių kvietimų.

Siūlomomis temomis buvo siekiama pritraukti MTI projektus, padėsiančius įgyvendinti Komisijos 2019–2024 m. prioritetus. Pagal maždaug 28 proc. temų buvo skatinamas arba reikalingas tarptautinis bendradarbiavimas.

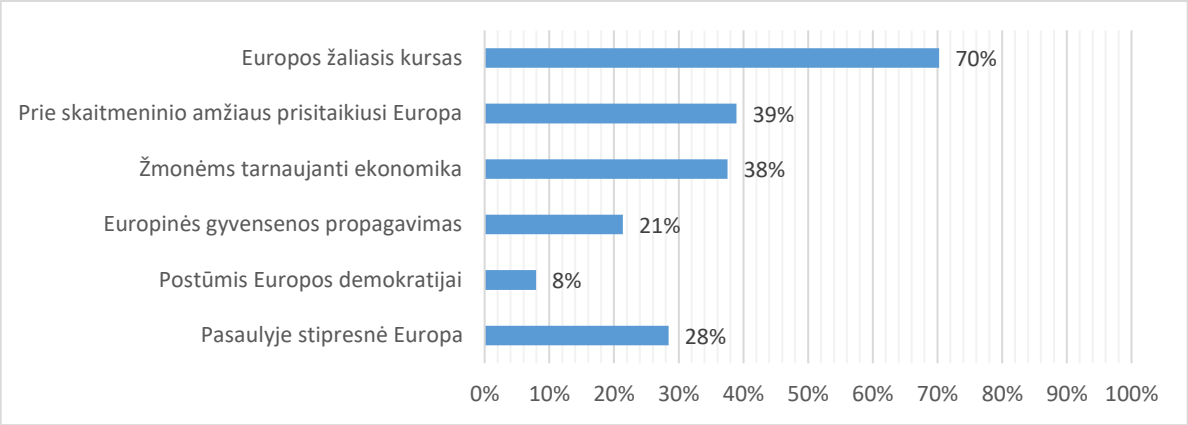

1 diagrama. Temų, susijusių su Komisijos politikos prioritetais, procentinė dalis

Europos mokslinių tyrimų tarybos darbo programoje paskelbti 4 kvietimai teikti dotacijas mažai tirtų sričių moksliniams tyrimams, kurių bendras biudžetas – 2,12 mlrd. EUR. Kvietimai teikti dotacijas buvo paskelbti ir visapusiškai įvertinti.

Galiausiai, Europos inovacijų taryba suteikė maždaug 1,6 mlrd. EUR vertės finansavimo galimybių proveržio novatoriams pagal tris pagrindinius finansavimo planus: Europos inovacijų tarybos (EIC) programą „Pathfinder“ (343 mln. EUR), EIC programą „Transition“ (128 mln. EUR) ir EIC programą „Accelerator“ (1,13 mlrd. EUR).

Projektų pasiūlymai ir sėkmės rodikliai

Šaltinis: programos „Horizontas“ pasiūlymų suvestinės duomenys 2024 m. sausio 2 d.

Programa toliau kėlė didelį susidomėjimą – 2021–2023 m. laikotarpiu buvo pateikta apie **64 000 reikalavimus atitinkančių pasiūlymų**[1]. Bendra pasiūlymų kokybė išliko stabili – pusė (33 637, 52,6 proc.) reikalavimus atitinkančių pasiūlymų pasiekė vertinimo balų ribą, o išorės ekspertai juos įvertino kaip aukštos kokybės pasiūlymus.

Pasiūlymų sėkmės rodiklis padidėjo iki 17,3 proc. (nuo 15,9 proc. 2022 m. pabaigoje ir 11,9 proc. pagal programą „Horizontas 2020“). Buvo atrinkta daugiau kaip 11 000 pasiūlymų ir jiems skirtas iš viso 32,6 mlrd. EUR finansavimas.

Tačiau dviem trečdaliams (67,2 proc.) visų aukštos kokybės pasiūlymų vis dar trūksta finansavimo. Visiems 2021–2023 m. pateiktiems aukštos kokybės pasiūlymams finansuoti reikėtų papildomo maždaug 54,4 mlrd. EUR biudžeto.

Pasirašytos dotacijos

Šaltinis: programos „Horizontas“ projektų suvestinės duomenys 2024 m. sausio 2 d.

Įvertinus pasiūlymus, iš **10 674 dotacijų** skirta **30,8 mlrd. EUR**. 2023 m. pabaigoje kai kurios dotacijos vis dar buvo rengiamos. Vidutinis dotacijos dydis yra 2,9 mln. EUR – didesnis nei pagal programą „Horizontas 2020“ (1,8 mln. EUR). Vidutinė ES finansavimo

[1] Tik pagal kvietimus teikti pasiūlymus, kurie yra baigti ir visapusiškai įvertinti.

suma, skirta vieno paramos gavėjo dotacijoms (44 proc. dotacijų), yra apie 1,2 mln. EUR, o kolektyvinėms dotacijoms – 4,2 mln. EUR (56 proc. dotacijų). Kolektyvinės dotacijos skiriamos vidutiniškai 11 dalyvių.

Programos dalis	Reikalavimus atitinkantys pasiūlymai	Atrinkti pasiūlymai	Pasiūlymų sėkmės rodiklis (reikalavimus atitinkančių pasiūlymų procentinė dalis)	Atrinktiems pasiūlymams prašomas ES įnašas (mln. EUR)	Pasirašytos dotacijos	ES įnašas pasirašytoms dotacijoms (mln. EUR)	Vidutinis projekto dydis (dalyvių skaičius)	Vidutinė dotacijos suma (mln. EUR)
I veiklos sritis „Pažangus mokslas“								
Europos mokslinių tyrimų taryba	22 856	3 235	14,2 %	5 621	2 903	4 990	1,2	1,7
Programa „Marie Skłodowskos-Curie veiksmai“	17 914	2 947	16,5 %	1 684	3 090	1 719	4	0,6
Mokslinių tyrimų infrastruktūra	233	130	55,8 %	870	132	873	22,5	6,6
II veiklos sritis „Pasauliniai uždaviniai ir Europos pramonės konkurencingumas“								
1 veiksmų grupė „Sveikata“	2 012	438	21,8 %	3 469	439	3 408	15,5	7,8
2 veiksmų grupė „Kultūra, kūrybiškumas ir įtrauki visuomenė“	1 591	246	15,5 %	815	225	667	11,8	3,0
3 veiksmų grupė „Civilinė visuomenės sauga“	650	94	14,5 %	424	100	428	16,7	4,3
4 veiksmų grupė „Skaitmeninė ekonomika, pramonė ir kosmosas“	4 419	906	20,5 %	5 568	891	5 223	14,2	5,9
5 veiksmų grupė „Klimatas, energetika ir judumas“	3 834	852	22,2 %	6 704	837	6 228	16,7	7,4
6 veiksmų grupė „Maistas, bioekonomika, gamtos ištekliai, žemės ūkis ir aplinka“	2 221	582	26,2 %	3 637	540	3 002	18	5,6
III veiklos sritis „Novatoriška Europa“								
Europos inovacijų taryba*	5 631	843	15,0 %	1 356	830	2 165	3,2	2,6
Europos inovacijų ekosistemų programa	1 148	247	21,5 %	232	250	224	3	0,9
Europos inovacijos ir technologijos institutas**	21	18	85,7 %	1 173	17	913	9,7	nėra duomenų
Dalyvių skaičiaus didinimas ir Europos mokslinių tyrimų erdvės stiprinimas								

Dalyvių skaičiaus didinimas ir kompetencijos sklaida	1 135	404	35,6 %	807	344	796	4,1	2,3
Europos MTI sistemos reformavimas ir gerinimas	233	84	36,1 %	251	76	166	12,2	2,2
Iš viso skirta programai „Europos horizontas“	**63 898**	**11 026**	**17,3 %**	**32 610**	**10 674**	**30 802**	**6,8**	**2,9**

1 lentelė. Pasiūlymai ir pasirašytos dotacijos pagal veiklos sritis ir programos dalis (šaltinis: MTI pasiūlymų ir MTI projektų suvestinių duomenys 2024 m. sausio 2 d.)
**Europos inovacijų tarybos programos „Accelerator“ duomenys yra neišsamūs (paraiškų skaičius) arba jų trūksta (išlaikytas ES įnašas, 2021–2022 m. kvietimai teikti pasiūlymus).*
*** Skaičiai susiję tik su EIT ŽIB skirtais dotacijų paketais.*

ES politikos prioritetų įgyvendinimas

Šaltinis: programos „Europos horizontas“ ataskaita

Moksliniai tyrimai ir inovacijos atlieka svarbų vaidmenį spartinant žaliąją pertvarką. Iki šiol preliminarūs stebėsenos duomenys kartu su 2023 m. įverčiais rodo, kad iki 2023 m. pabaigos programos „Europos horizontas“ įnašas siekiant klimato srities tikslų bus beveik 35 proc. Remiantis preliminariais *ex post* vertinimais, išlaidos biologinei įvairovei padidėjo nuo 7,9 proc. 2021 m. iki 8,7 proc. 2023 m.

Numatoma, kad 2021–2023 m. programos „Europos horizontas“ investicijos į skaitmeninę transformaciją sudarys iki 14 053,2 mln. EUR, t. y. 40 proc. šių metų programos „Europos horizontas“ biudžeto.

2023 m. 50 mln. EUR skirta projektams, kurių pagrindinis tikslas – gerinti lyčių lygybę, ir apie 1,7 mlrd. EUR projektams, kuriais vienaip ar kitaip prisidedama prie lyčių lygybės.

Pareiškėjai ir paramos gavėjai

Šaltinis: programos „Horizontas“ projektų suvestinės duomenys 2024 m. sausio 2 d.

Per pirmuosius trejus programos metus pasirašytuose projektuose dalyvavo apie 21 894 skirtingi dalyviai iš **163 skirtingų šalių**, iš kurių 34,1 proc. buvo iš mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ).

Apie 82,3 proc. reikalavimus atitinkančių paraiškų yra pateiktos iš valstybių narių ir beveik 25 proc. šių paraiškų gauta iš dalyvių skaičių didinančių šalių.

Asocijuotosiose šalyse įsikūrę subjektai pateikė 6,1 proc. paraiškų, o trečiosiose šalyse įsikūrę subjektai pateikė 11,7 proc. visų paraiškų, iš kurių pusė gauta iš Jungtinėje Karalystėje įsikūrusių organizacijų.

Šalių grupė	Su reikalavimus atitinkančiais pasiūlymais susijusios paraiškos	% visų paraiškų	Paraiškų sėkmės rodiklis	Pasirašytų dotacijų dalyvių	% visų dalyvių	ES įnašas pasirašytoms dotacijoms (mln. EUR)	Procentinė viso ES įnašo pasirašytoms dotacijoms dalis
Valstybės narės	268 153	82,3 %	22,1 %	61 008	84,3 %	28 334	92 %

Dalyvių skaičiaus nedidinančios šalys	*205 413*	*63,0 %*	*22,8 %*	*48 378*	*66,9 %*	*24 141*	*78,4 %*
Dalyvių skaičių didinančios šalys	*62 740*	*19,3 %*	*19,8 %*	*12 630*	*17,5 %*	*4 193*	*13,6 %*
Asocijuotosios šalys	19 761	6,1 %	19,6 %	3 929	5,4 %	2 024	6,6 %
Trečiosios šalys	37 999	11,7 %	21,6 %	7 392	10,2 %	444	1,4 %
IŠ VISO	**325 913**	**100 %**	**21,9 %**	**72 329**	**100 %**	**30 802**	**100 %**

2 lentelė. Pareiškėjų kilmė

Daugiausia dalyvių yra iš aukštojo mokslo įstaigų (33,5 proc.), privačiojo sektoriaus subjektų (30,5 proc.) ir mokslinių tyrimų organizacijų (22,5 proc.).

Naujų programos dalyvių skaičius **padidėjo** nuo 36 proc. 2022 m. iki 47 proc.

Iš viso valstybėse narėse esantiems subjektams buvo skirta 28,3 mlrd. EUR (92 proc. lėšų). Subjektams dalyvių skaičių didinančiose šalyse buvo skirta 13,6 proc. lėšų. Asocijuotosiose šalyse esantiems subjektams skirta daugiau kaip 2 mlrd. EUR (6,6 proc.), o neasocijuotosiose trečiosiose šalyse – 444 mln. EUR (1,4 proc.).

MVĮ gavo 20,6 proc. programai „Europos horizontas“ skirto biudžeto (6,6 mlrd. EUR), iš kurių 5,34 mlrd. EUR – dotacijomis (17 proc. programai „Europos horizontas“ skirto dotacijų biudžeto) ir 1,26 mlrd. EUR tiesioginių investicijų per EIC fondą.

Pirmieji rezultatai

Duomenų šaltinis: pagrindinių poveikio trajektorijų suvestinės duomenys 2024 m. sausio 2 d.

Daugiau kaip 59 000 tyrėjų gavo paramą kvalifikacijos kėlimo veiklai pagal programą „Europos horizontas“; 45 proc. jų – moterys. Praėjus trejiems metams nuo programos pradžios, finansuoti projektai (489 projektai, arba 4,5 proc. visų vykdomų projektų) pradėjo duoti rezultatų. Iki šiol įgyvendinant projektus parengtos 2 843 recenzuotos publikacijos ir gauti 1 804 novatoriški rezultatai. Rengiant šią analizę buvo užbaigti tik 174 projektai (1,6 proc.).

Europos partnerystės

Duomenų šaltinis: programos „Horizontas“ projektų suvestinės duomenys 2024 m. sausio 2 d.

Iki 2023 m. pabaigos buvo užmegztos 44 iš 49 partneryščių, nustatytų programos „Europos horizontas“ pirmajame 2021–2024 m. strateginiame plane.

Su **10 veiklą vykdančių bendrųjų įmonių** (institucionalizuotų partneryščių pagal SESV 187 straipsnį) buvo pasirašytos 345 dotacijos, kurių bendra vertė – **2,9 mlrd. EUR** (9,5 proc. programos „Europos horizontas“ lėšų, suteiktų 2021–2023 m.). Partnerystėse dalyvauja apie 3 000 skirtingų organizacijų, iš kurių du trečdaliai yra privačios įmonės, o 40 proc. – MVĮ. Paramos gavėjai papildomai skyrė 2,75 mlrd. EUR, t. y. 50 proc. projekto investicijų. Lapkričio mėn. Visuotinės sveikatos iniciatyvai priklausanti Europos ir

besivystančių šalių partnerystė klinikinių tyrimų srityje, skirta su skurdu susijusioms ir apleistoms infekcinėms ligoms tirti, tapo savarankiška.

Kalbant apie **bendrai finansuojamas partnerystes**, su aštuoniais paramos gavėjų konsorciumais pasirašyti susitarimai dėl dotacijų pagal II veiksmų grupę ir su vienu konsorciumu pagal III veiksmų grupę, o jų bendra vertė – 680 mln. EUR. Šiuo metu rengiamos dar aštuonios partnerystės. Partneriai MTI skyrė 50–70 proc. lėšų (papildomus 1,65 mlrd. EUR).

Pagal programą „Europos horizontas“ **3,1 mlrd. EUR** (apie 10 proc.) skirta **bendrai programuojamoms partnerystėms**, o projekto partneriai papildomai skyrė **0,5 mlrd. EUR**. 2021–2023 m. finansuota 460 projektų, kuriuose dalyvavo 3 879 skirtingos organizacijos, iš kurių trečdalis buvo MVĮ.

Europos inovacijos ir technologijos institutas (EIT)

2023 m. pasiekti rezultatai:

- EIT žyma pažymėtas magistrantūros ir doktorantūros programas baigė 1 576 asmenys;
- EIT programose dalyvavę studentai įsteigė 72 startuolius, o vykdant EIT inovacijų projektus įsteigti 97 startuoliai;
- 945 startuoliai gavo paramą iš EIT žinių ir inovacijos bendrijų (ŽIB);
- EIT ŽIB rinkai pateikė 301 novatorišką produktą ar paslaugą.

ES misijos

Šaltinis: programos „Horizontas“ pasiūlymų ir projektų suvestinės duomenys 2024 m. sausio 2 d.

ES misijų vertinimas buvo užbaigtas ir apie jį pranešta pirmajame komunikate, kuriame analizuojamas atrankos procesas, valdymas, biudžetas, prioritetai ir iki šiol padaryta pažanga.

Iki 2023 m. pabaigos buvo paskelbti, baigti ir visapusiškai įvertinti 36 kvietimai vykdyti misijas. Pagal kvietimus teikti pasiūlymus pateikti 856 reikalavimus atitinkantys pasiūlymai, iš jų 215 buvo atrinkta finansuoti 1,7 mlrd. EUR.

Jau pasirašytos 173 programos „Europos Horizontas“ dotacijų sutartys, susijusios su 2 386 dalyviais. Bendra sutarčių suma, 1,43 mlrd. EUR[2], paskirstyta penkioms misijoms taip:

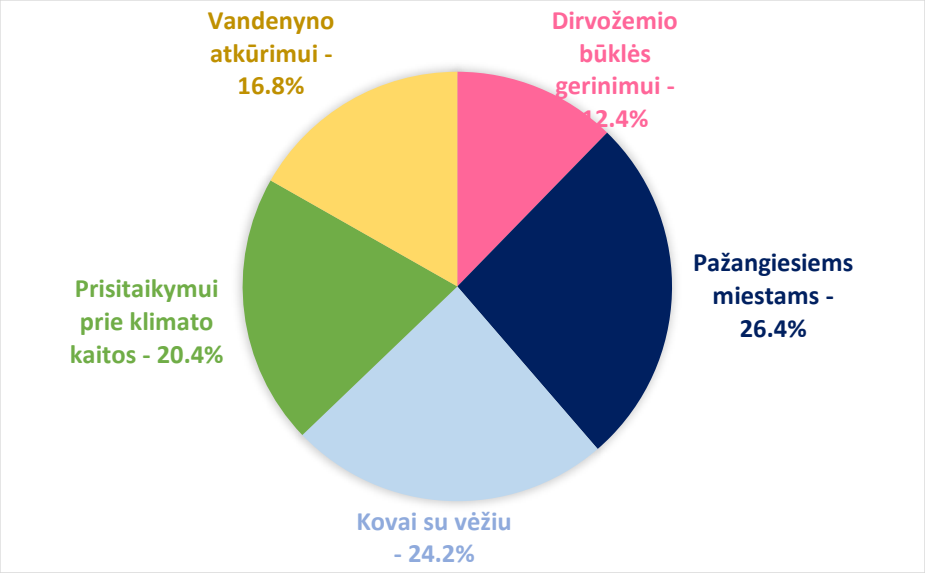

2 diagrama. Dotacijos misijoms (%)

Nors visapusiškai įvertinti penkių tikslinių misijų poveikį dar per anksti, jau galima pranešti apie kai kuriuos išskirtus laimėjimus:

- Prisitaikymo prie klimato kaitos misijos įgyvendinimo platforma pradėjo teikti paslaugas 311 regionų ir vietos valdžios institucijų. Įgyvendinant pirmąjį 21

[2] Horizontaliųjų projektų arba misijų bendrų projektų išlaidos padalijamos po lygiai toms misijoms, kurias tie projektai padeda įgyvendinti.

projektą sprendžiami tokie klausimai kaip atsparumo klimato kaitai sprendimų bandymai ir demonstravimas.

- Iki gruodžio mėn. pradžios daugiau kaip 2 000 asmenų ir 370 organizacijų įsipareigojo prisidėti prie Europos dirvožemio būklės gerinimo misijos. Finansuoti atrinkta dar 20 pasiūlymų, įskaitant pirmąsias gyvąsias laboratorijas.
- Įgyvendinant Mūsų vandenyno ir kitų vandenų atkūrimo misiją sukurtas Misijų paslaugų portalas. Užduočių chartijoje užregistruota beveik 600 veiksmų.
- Įgyvendinant Neutralaus poveikio klimatui ir pažangiųjų miestų misiją pasiektas svarbus etapas, kai pirmiesiems 10 dalyvaujančių miestų buvo suteiktas misijos ženklas.

3.3. Išsami analizė. Programos „Horizontas“ stebėsenos pranešimai ir kiti tyrimai

Komisija paskelbė ataskaitą ir informacijos suvestinę apie naujų dalyvių dalyvavimą ES MTI bendrosiose programose ir informacijos suvestinę apie pagrindinius programos „Europos horizontas“ 2021–2022 m. įgyvendinimo duomenis. Ji taip pat paskelbė ataskaitas dėl to, kaip MTI programos prisidėjo prie Tarpvyriausybinės mokslinės politinės biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platformos ir Tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos darbo.

3.4. Sklaida ir naudojimas

Toliau naudotasi programos rezultatų sklaidos priemonėmis – programos „Horizontas“ rezultatų platforma, programos „Horizontas“ rezultatų stiprinimo priemone, CORDIS, programos „Horizontas“ rezultatų suvestine ir ES „inovacijų radaru“, kad būtų gauti tinkami naudoti rezultatai.

Ji taip pat vykdė tolesnę sklaidos veiklą:

- Komisija skyrė 2023 m. saugumo inovacijų apdovanojimą už išskirtinius ES piliečių saugumui naudingų mokslinių tyrimų ir inovacijų pavyzdžius;
- 20 renginių įvairiomis temomis – nuo bioterorizmo iki atsparumo nelaimėms – pagal Europos saugumo mokslinių tyrimų ir inovacijų bendrijos programą subūrė politikos formuotojus, tyrėjus, pramonės atstovus ir pilietinę visuomenę dalytis informacija, be kita ko, apie saugumo tyrimų rezultatus;
- Transporto mokslinių tyrimų ir inovacijų stebėsenos ir informacijos sistemoje buvo analizuojami Europos MTI projektų rezultatai judumo ir transporto srityse;
- paminėdama Europos įgūdžių metus, Komisija paskelbė CORDIS rezultatų suvestinę, kurioje pristatyta 13 mokslinių tyrimų projektų, finansuojamų pagal programą „Horizontas 2020“, mokymo, perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo srityse;
- kovo mėn. pagal iniciatyvą „Mokslas nuostabus!“ (angl. *Science is Wonderful!)* 4 000 moksleivių iš visos Europos buvo suteikta galimybė pabendrauti su pirmaujančiais mokslininkais;
- rugsėjo mėn. 26-iose šalyse vykęs Europos tyrėjų nakties renginys pritraukė daugiau kaip 1,5 mln. lankytojų. Jo tikslas buvo parodyti, kaip mokslas veikia kasdienį žmonių gyvenimą;
- gegužės mėn. aukšto lygio renginiu užbaigtas projektas „Piliečių balsas už su klimato kaita susijusią pertvarka ES“ (angl. *Citizen Voices for the EU Climate Transition*). Jo rezultatas – nacionalinės ir Europos veiksmų gairės, kuriose nustatyti konkretūs veiksmai, kurių reikia imtis aktyviai dalyvaujant piliečiams.

3.5. Euratomo programos įgyvendinimas ir stebėsena 2021–2025 m.

a) JRC įgyvendinama tiesioginė branduolinė veikla

JRC rėmė Europos Komisijos atsaką į Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą, vykdydamas aplinkos radioaktyvumo stebėseną ir taip padėdamas užtikrinti branduolinę saugą, pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms ir reagavimą į jas.

JRC bendradarbiavo su EBPO Branduolinės energijos agentūra ir prisidėjo rengiant ataskaitas ir atvejų, susijusių su mažų branduolinių reaktorių ir jų galimo būsimo vaidmens mažinant priklausomybę nuo iškastinio kuro, tyrimus.

Vėžio gydymo alfa dalelėmis srityje JRC kartu su Pretorijos universitetu organizavo Tarptautinį tikslinės terapijos alfa dalelėmis simpoziumą TAT12.

Vykdydamas prognozavimo veiklą, JRC atliko branduolinės saugos ir saugumo perspektyvų vertinimą, skelbiamą metinėje ataskaitoje.

JRC paskelbė 111 recenzuotų straipsnių branduolinės energetikos srityse panaudoto branduolinio kuro saugumo, medžiagų, radioaktyviųjų atliekų tvarkymo, naudojimo medicinos tikslais ar aplinkos radiacijos matavimo klausimais. Jis taip pat surengė 13 mokymo kursų valstybėms narėms pagal Europos branduolinio saugumo mokymo centro programą.

b) Netiesioginiai veiksmai pagal Euratomo mokslinių tyrimų ir mokymo programą (dotacijos)

Kovo mėn. Komisija priėmė 2023–2025 m. Euratomo darbo programą, pagal kurią moksliniams tyrimams ES energijos tiekimo saugumo srityje skiriama 132 mln. EUR, kartu užtikrinant aukščiausius saugos standartus. Įžanginiame renginyje Komisija pasirašė deklaraciją „ES MMR iki 2030 m. Moksliniai tyrimai ir inovacijos, švietimas ir mokymas“ dėl svarbaus MTI, švietimo ir mokymo vaidmens mažųjų modulinių reaktorių plėtrai.

Rugpjūčio mėn. pagal Euratomo finansuojamą projektą „EURAMED Rocc-n-Roll“ buvo pateiktos strateginės mokslinių tyrimų veiksmų gairės dėl jonizuojančiosios spinduliuotės taikymo medicinoje siekiant geresnės ir prie konkretaus žmogaus poreikių pritaikytos sveikatos priežiūros – vieno iš Europos *kovos su vėžiu* plano ir Kovos su vėžiu misijos esminių elementų.

Euratomo bendrai finansuojama partnerystė „EUROfusion“ pasiekė savo trečiosios deuterio ir tričio eksperimentinės kampanijos „Jungtinio Europos toro“ tokamake mokslinių tyrimų tikslus. Atliekant eksperimentus buvo nagrinėjami branduolių sintezės procesai ir valdymo metodai rengiantis eksploatuoti būsimas branduolių sintezės jėgaines.

Rugsėjo mėn. Komisija paskelbė kvietimą teikti paraiškas gauti 2024 m. SOFT inovacijų apdovanojimą, kuriuo pripažįstamos ir populiarinamos branduolių sintezės mokslinių tyrimų inovacijos ir apdovanojama už pažangius mokslinius tyrimus.

4. 2024 M. PERSPEKTYVA

2024 m. Komisija priims kitą 2025–2027 m. programos „Europos horizontas“ strateginį planą, jame bus nustatyti programos „Europos horizontas“ antrosios pusės MTI prioritetai. Remiantis šiuo planu bus parengta 2025 m. programos „Europos horizontas“ darbo programa.

2024 m. Komisija toliau propaguos ES misijas ir partnerystes bei MTI veiklą pagal programą „Europos horizontas“. Pavyzdžiui, per Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų dienas bus paminėta ES mokslinių tyrimų ir inovacijų bendrųjų programų 40 metų sukaktis ir jų vaidmuo kuriant pozityvesnę ateitį.